

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนวันยาว อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี นอกจากจะเป็นเป็นตำบลที่มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายที่น่าสนใจแล้ว ยังเป็นตำบลที่เส้นทางรถไฟความเร็วสูงวิ่งผ่านตามนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ ECC อีกทั้งชาวชุมชนวันยาวยังมีความต้องการขับเคลื่อนในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 4 ระยะดังนี้

3.1 ระยะที่ 1

ศึกษาเรื่องราวจากเอกสาร (Document Research) ได้แก่ เรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้ถูกรวบรวมขึ้นโดยที่ผู้รวบรวมไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์จริง แต่ได้รับการบอกเล่าจากผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์นั้น ๆ อีกทอดหนึ่ง หรือ รวบรวมจากแหล่งทุติยภูมิอื่น ๆ เช่น ตำรา บทความ เอกสาร รูปภาพ ที่ได้จากห้องสมุด หอจดหมายเหตุ หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนที่กำหนด ได้แก่ ชุมชนวันยาว เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อสำรวจ ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการทำวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับคนในท้องถิ่น โดยติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนในตำบลวันยาว และแนะนำตัวในวันที่มีการประชุมของชุมชน เพื่อง่ายแก่การเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญขั้นตอนในการทำวิจัยภาคสนามและเพื่อทราบถึงกระบวนการสื่อสารในชุมชน

ซึ่งในระยะนี้เป็นการสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดประโยชน์กับข้อมูลการวิจัยในระยะต่อไป

3.2 ระยะที่ 2

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) ซึ่งมีรายละเอียดคำถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คำถามเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนวันยาวและความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว EEC ว่ามีความเหมือนหรือต่างจากการท่องเที่ยวแบบอื่นอย่างไร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก** ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำชุมชน ประกอบไปด้วย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน และตัวแทนชาวบ้านในชุมชน จำนวน 3 ท่าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนวันยาว อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งหมดจำนวน 6 ท่าน ได้แก่

ตาราง 3.1 แสดงรายชื่อผู้ที่มีบทบาทสำคัญด้านการท่องเที่ยวชุมชนตำบลวันยาว

ชื่อ	ตำแหน่ง	อายุ
คุณเกษม จำพันดุง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาทรัพยากรชีวภาพตำบลวันยาว	50
คุณประคองชัย มังกร	ประธานชุมชนชายฝั่งบ้านซึ่งล่าง ตำบลวันยาว	48
คุณกอบเดช อยู่พร้อม	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลวันยาว	54
คุณถาวร บุญราศรี	ตัวแทนชุมชนวันยาว	53
คุณวินัย บุญล้อม	ตัวแทนชุมชนวันยาว	57
คุณจักรกฤษณ์ ยิงวงษ์	ตัวแทนชุมชนวันยาว	45

2) **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา** ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนวันยาว

ส่วนที่ 3 ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว EEC ว่ามีความเหมือนหรือต่างจากการท่องเที่ยวแบบอื่นอย่างไร

3) **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย** ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ ร่วมให้ความเห็น ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อให้แบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

4) **การเก็บข้อมูล** การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ ตามตามหัวข้อที่กำหนด (Close-Ended) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยและถามโดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-Ended) ในกรณีที่ข้อคำถามที่เตรียมมา อาจไม่เหมาะสมกับบริบทของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น

5) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เรียบเรียงในรูปแบบ วิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหา ข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย และอภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปและนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัยระยะที่ 3

ผู้วิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ทำหนังสือไปยังผู้นำชุมชนตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัด จันทบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแนะนำกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลและเป็นไปตามที่ผู้วิจัย ได้ตั้งไว้ ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลวันยาว หลังจากได้รายชื่อแล้ว ผู้วิจัยได้ทำหนังสือไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมทั้งแนบเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วม โครงการวิจัย และเอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์ให้ กลุ่มตัวอย่างแสดงความประสงค์ในการเข้าร่วมการวิจัยกลับมายังผู้วิจัยภายใน 2 สัปดาห์ โดยการเก็บ ข้อมูลเป็นไปโดยสมัครใจ จากกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น และเนื่องด้วยปัจจุบัน มีสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้มีมาตรการในการรักษาระยะห่างทางกายภาพและมีมาตรการในการรักษาความสะอาด ระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อความปลอดภัยของตัวผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยดังนี้

- 1) ผู้วิจัยเตรียมชุดตรวจ ATK หน้ากากอนามัย และเจลแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือ
- 2) ก่อนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลตรวจ ATK ก่อนการเริ่มเก็บข้อมูล
- 3) สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีการเว้นระยะห่างไม่น้อยกว่า 1 เมตร

3.3 ระยะที่ 3

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) ซึ่งมีรายละเอียดคำถามเกี่ยวข้องกับ ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คำถามเกี่ยวข้องกับ ความเหมาะสมของ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก คือ หน่วยงานของรัฐ เอกชน และนักวิชาการ เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล รวม 3 ท่าน ได้แก่

ตาราง 3.2 แสดงรายชื่อผู้ที่ให้ข้อมูลหลักหน่วยงานของรัฐ เอกชน และนักวิชาการ

ชื่อ	ตำแหน่ง	อายุ
คุณปรัชญาภรณ์ เพ็โร	ตัวแทนบริษัท CBT ทราเวล จันทบุรี	41
คุณรดาณัฐ จันทศิริเขต	พนักงานการตลาด ททท. สำนักงานจันทบุรี	35
ผศ.ดร.เสาวนีย์ วรรณประภา	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านท่องเที่ยวชุมชน	48

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวข้องกับ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ ร่วมให้ความเห็น ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อให้แบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

4) การเก็บข้อมูล การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ ถามตามหัวข้อที่กำหนด (Close-Ended) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยและถามโดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-Ended) ในกรณีที่ข้อคำถามที่เตรียมมา อาจไม่เหมาะสมกับบริบทของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น

5) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เรียบเรียงในรูปแบบ วิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย และอภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปและนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัยระยะที่ 4

ผู้วิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ทำหนังสือไปยังหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และนักวิชาการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมทั้งแนบเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และเอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความประสงค์ในการเข้าร่วมการวิจัยกลับมายังผู้วิจัยภายใน 2 สัปดาห์ โดยการเก็บข้อมูลเป็นไปโดยสมัครใจ จากกลุ่ม

ตัวอย่างที่ยินยอมและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น และเนื่องด้วยปัจจุบันมีสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้มีมาตรการในการรักษา ระยะห่างทางกายภาพและมีมาตรการในการรักษาความสะอาดระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อความปลอดภัยของตัวผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยดังนี้

- 1) ผู้วิจัยเตรียมชุดตรวจ ATK หน้ากากอนามัย และเจลแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือ
- 2) ก่อนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลตรวจ ATK ก่อนการเริ่มเก็บข้อมูล
- 3) สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีการเว้นระยะห่างไม่น้อยกว่า 1 เมตร

3.4 ระยะเวลาที่ 4

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การประชุมระดมความคิดแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) ซึ่งมีรายละเอียดคำถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยผ่านกิจกรรมในการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนและหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอลำลูกกา จังหวัดจันทบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก** ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในระยะที่ 2 และระยะที่ 3 รวมถึงตัวแทนจากชุมชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถให้คำตอบในการวิจัยในครั้งนี้ได้ อีก 1 ท่าน คือ คุณวิสัย พิณทองทา รวมทั้งหมด 10 ท่าน

2) **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา** ใช้การประชุมระดมความคิดแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) โดยผ่านกิจกรรมในการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนและหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยมีคำถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกอย่างไร

ส่วนที่ 2 ประโยชน์หรือปัญหามากน้อยเพียงใด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

3) **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย** ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ร่วมให้ความเห็น ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อให้แบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

4) **การเก็บข้อมูล** การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ ตามตามหัวข้อที่กำหนด (Close-Ended) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยและถามโดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-Ended) ในกรณีที่ข้อคำถามที่เตรียมมา อาจไม่เหมาะสมกับบริบทของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น

5) **การวิเคราะห์ข้อมูล** นำข้อมูลที่ได้จากประชุมระดมความคิดแบบมีส่วนร่วม จากผู้ให้ข้อมูลมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เรียบเรียงในรูปแบบ วิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย และอภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปและเสนอข้อมูลแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสอดรับกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี

ผู้วิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ทำหนังสือไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อนัดหมายวันเวลาในการร่วมเวทีระดมความคิด การเก็บข้อมูลในระยะนี้แจ้งในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย ไว้แล้วและขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชนนำเสนอบุคคลที่เกี่ยวข้องเพิ่มอีก 1 คน เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยได้และผู้วิจัยได้ทำหนังสือพร้อมทั้งแนบเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และเอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความประสงค์ในการเข้าร่วมการวิจัยกลับมายังผู้วิจัยภายใน 2 สัปดาห์ โดยการเก็บข้อมูลเป็นไปโดยสมัครใจ จากกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น และเนื่องด้วยปัจจุบันมีสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้มีมาตรการในการรักษา ระยะห่างทางกายภาพและมีมาตรการในการรักษาความสะอาดระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อความปลอดภัยของตัวผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยดังนี้

- 1) ผู้วิจัยเตรียมชุดตรวจ ATK หน้ากากอนามัย และเจลแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือ
- 2) ก่อนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลตรวจ ATK ก่อนการเริ่มเก็บข้อมูล
- 3) สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีการเว้นระยะห่างไม่น้อยกว่า 1 เมตร

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี